

מחלוקת

דובי הולץ

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים, ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים - זו מחלוקת הלל ושמאי, ושאינה לשם שמים - זו מחלוקת קרח וכל עדתו.¹

משנה זו מעוררת כמה שאלות:

מה כל כך טוב במחלוקת לשם שמיים שעליה אומר התנא שתתקיים? האם אין עדיפות שתהיה דעה אחת מגובשת?

הגמרא אומרת: "משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן, רבו מחלוקות בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות" (סנהדרין פח, ב). כלומר, הגמרא מעבירה ביקורת על מחלוקות תלמידי הלל ושמאי ואין זה תואם למובא בפתח הדברים!

במסכת סוטה (כה, א) מובא מאמר של ר' יאשיה בשם זעירא מאנשי ירושלים, שזקן ממרא שרצו בית דין למחול לו, מוחלים לו. חבריו שבדרום, לא הודו לו - שלא ירבו מחלוקות בישראל. הנה לנו עוד דוגמא לכך שמחלוקת היא דבר שלילי!

ננסה לענות על שאלות אלו אחת לאחת.

מובא בעירובין (יג, ב): "אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כבית הלל". כותב הריטב"א (ד"ה "אלו ואלו דברי אלהים חיים"):

שאלו רבני צרפת ז"ל, האיך אפשר שיהו אלו ואלו דברי אלהים חיים וזה אוסר וזה מתיר? ותוצו, כי כשעלה משה למרום לקבל התורה, הראו לו על כל דבר ודבר מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר, ושאל להקב"ה על זה, ואמר שיהא זה מסור לחכמי ישראל שבכל דור ודור, ויהיה הכרעה כמותם.

מדברי הריטב"א ניתן להבין את חשיבותה של המחלוקת. אם יש מצד האמת מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר, אז אלמלא המחלוקת לא כל התורה תבוא לידי ביטוי. גם

הביטוי "סופה להתקיים" מקבל 'פנים חדשות', כל אחת מדעות החולקים היא "דברי אלהים חיים" וחלק בלתי נפרד מהתורה, ולכן סופה להתקיים.

בעניין זה כותב הרב זצ"ל בעולת ראי"ה (דף של):

על-כן תלמידי חכמים מרבים שלום, כי במה שהם מרחיבים ומבארים ומילדים דברי חכמה חדשים, בפנים מפנים שונים, שיש בהם ריבוי וחילוק עניינים, בזה הם מרבים שלום, שנאמר: 'וכל בניך למודי ד'.'

כלומר דווקא ע"י המחלוקת הם מרבים שלום, שלמות, בעולם.

אם כן מה מקום הביקורת על תלמידי בית שמאי ובית הלל? מסביר המהרש"א שהביקורת היא לא על ריבוי המחלוקות בישראל, אלא על חוסר שימוש תלמידי חכמים הגורם לתורה להיות כשתי תורות כיוון שכל אדם יבא ויאמר דעה מלבדו. המחלוקת ביסודה טובה, אך עליה להיות מקושרת לתלמידי החכמים הוותיקים, ולא מתוך תחושת בטן של התלמיד העלולה להיות מוטעית.

אבל עדיין לא נפתרה הבעייה הספציפית בעניין הזקן הממרא. זקן ממרא הוא תלמיד חכם שלמד ושנה ושימש תלמידי חכמים ומביא דברים בשם רבותיו, אך בסופו של דבר אינו מוכן להקשיב לפסק הסופי שנקבע ע"י בית דין הגדול שבירושלים.

לכאורה, לא מובן למה מחמירים כ"כ עם זקן ממרא? הרי בכמה וכמה מקומות מובא שבמקום של רב מסויים נהגו כך ובמקומו של רב אחר נהגו אחרת (שבת קל, א; יבמות יד, א; יבמות צט, ב). אלא, שאם נעיין בספר החינוך (מצוה תצו) נראה שאיסור זקן ממרא הוא לא על כל גזירה דרבנן, ואפילו לא על כל מצווה דאורייתא, אלא דווקא הממרא על חטא שחייבים על זדונו כרת ושגגתו חטאת. כלומר, עניינים שהם יותר "קריטיים", רק בהם אנחנו נוקטים את הצעדים הכי דרסטיים שבית דין לא יכולים לסלוח, אפילו אם רוצים.

יהי רצון שנזכה שכל מחלוקתנו תהיינה לשם שמיים ולביאת גואל במהרה בימינו אמן.